

TÜRKİYE

Kabaca bir dikdörtgeni andıran Türkiye toprakları, 36° - 42° Kuzey paralelleri ve 26° - 45° Doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Göller dahil kapladığı alan 814.578 km²'dir. Marmara Bölgesi % 8,5, Ege Bölgesi % 12, Akdeniz Bölgesi % 16 Orta Anadolu Bölgesi % 18, Karadeniz Bölgesi % 18, Doğu Anadolu Bölgesi % 21, Güneydoğu Anadolu Bölgesi % 7,5 yer tutar. Trakya'nın yüzölçümü 24.370 km² dir. Türkiye'nin kara sınırları uzunluğu 2.573, adalar dahil sahil uzunluğu 8.333 kilometredir.

Üç yanı denizlerle çevrili olan Türkiye'nin Anadolu yarımadası Karadeniz, Marmara Denizi, Ege Denizi ve Akdeniz ile çevrelenmiştir. Bir Balkan, Akdeniz, Kafkas ve Ortadoğu ülkesi olarak sınıflandırılan Türkiye Cumhuriyeti, Doğu ve Batı kültürlerinin tam geçiş bölgesinde bulunur. Türkiye'nin komşuları; batısında Bulgaristan ve Yunanistan, doğusunda Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve İran, güneyinde ise Irak ve Suriye'dir.

Türkiye tarih açısından dünyanın en zengin bölgelerinden birinde yer alır. Tarihte günümüzdeki Türkiye'ye Doğu'dan ve Batı'dan gelip yerleşmiş kavim ve kültürler pek çoktur.

Türkiye'de tarih boyunca yerleşen kavim ve kültürler arasında Hititler, Asurlular, Urartular, Persler, Selçuklular ve Selçuklulardan çok önce de İskitler, Hunlar, Hazarlar, Peçenekler, Kıpçaklar gibi kavimlerle , Hıristiyanlık, Müslümanlık, Musevilik gibi dinlerin geçişine sahne olmuştur . Bu nedenle, Türkiye toprakları, tarihçiler ve arkeologlarca 'açık hava müzesi' olarak adlandırılmaktadır. .

Türkiye'nin 2005 yılında yapılan nüfusu sayımında 72 milyona ulaştığı saptanmıştır.. Kuruluş döneminde Balkan ağırlıklı olan nüfus, Anadolu vilayetlerindeki yüksek nüfus artışı nedeniyle 1980'lerden sonra Anadolu ağırlıklı olmuştur. 1985 sayımına göre Türkiye nüfusunun yüzde 10'u Trakya, yüzde 13,1'i Karadeniz, yüzde 19,4'ü Marmara ve Ege, yüzde 9,2'si Akdeniz, yüzde 7'si Batı Anadolu, yüzde 24,1'i İç Anadolu, yüzde 4,8'i Güneydoğu Anadolu ve yüzde 12,4'ü Doğu Anadolu'da yaşamaktaydı. Nüfusun yüzde 48,90'i kırsal, yüzde 51,10'u kentsel alanlarda yaşıyordu.

Türkiye'nin en büyük nüfusuna sahip kentleri İstanbul, Ankara , İzmir, Adana, Bursa, Mersin, Gaziantep, Diyarbakır, Antalya, Konya , Eskişehir'dir.

Ekonomik performans

Türkiye ekonomisinde 2002 yılında başlayan büyüme süreci 2005 yılında da devam etmiştir. Yıl sonunda geçen üç yılda olduğu gibi bir kez daha % 5'lik hedef aşılarak % 7,6'lık büyüme gerçekleşmiştir. Böylece Türkiye ekonomisi 2002 yılının ilk çeyreğinden başlayarak 16 çeyrek aralıksız büyüyerek, son dört yılda uzun süredir görülmeyen bir büyüme süreci yakalamıştır.

2005 yılında büyümede genel olarak yaşanan istikrar ve güven ortamı belirleyici olurken, üretim yönünden tarım, sanayi, inşaat, ticaret, ulaştırma-haberleşme, serbest meslek ve hizmetler sektörleri katma değerinde meydana gelen artışlar, talep yönünden ise özel tüketim harcamaları ile özel ve kamu yatırım harcamalarındaki artış etkili olmuştur.

Sektörler ve yatırım

Tarım sektöründe dördüncü üç aylık dönemde sınırlı düzeyde küçülme yaşanmakla birlikte yıl genelinde ormancılık sektöründeki küçülmeye rağmen çiftçilik ve hayvancılık ile balıkçılık sektörlerindeki katma değer artışlarına bağlı olarak % 5,6 büyüme kaydedilmiştir.

Sanayi sektörü başta madencilik ve taşocakçılığı olmak üzere enerji ve imalat sanayi sektörlerindeki üretim artışının etkisiyle % 6,5 büyümüştür.

Hizmetler sektörü inşaat, ticaret, ulaştırma ve haberleşme, serbest meslek ve hizmetler sektöründeki katma değer artışlarına bağlı olarak % 7,6 büyürken, ithalat işlemlerinden alınan vergiler % 12,2 artmıştır.

Sıkı maliye ve gelirler politikası uygulamasına 2005 yılında devam edilmesi nedeniyle kamu tüketim harcamaları artışı % 2,4 düzeyinde kalmış, GSYİH'nin en büyük bileşeni olan özel tüketim harcamaları ise iç talepteki canlılığın etkisiyle % 8,8 artış göstermiştir. Böylece toplam tüketim harcamalarında % 8,1 artış olmuştur.

Kamu sektörü sabit sermaye yatırımları % 25,9 artarken, özel sektör sabit sermaye yatırımları makine-teçhizat yatırımlarındaki % 21,4'lük ve bina inşaatındaki % 29,9'luk artışın etkisiyle % 23,6 artmıştır. Bu değişiklikler sonucunda toplam yatırım harcamalarında % 24 artış meydana gelmiştir. 2005 yılı gayri safi yurtiçi hasılası içinde bir önceki yıla göre tarım sektörünün payı 0,9 puan azalarak % 10,3'e düşerken, sanayi sektörünün payı 0,5 puanlık artışla % 25,4'e, hizmetler sektörünün payı 0,4 puanlık artışla % 64,3'e yükselmiştir.

Kişi başına gayri safi milli hasıla, ekonomide yaşanan büyüme ve Yeni Türk Lirası'nın dolar karşısında değer kazanmasına bağlı olarak % 20'lik artışla 5.008 dolara yükselmiştir. 1987 yılı fiyatları ile ise kişi başına GSMH % 7,4'lük artışla 2,02 YTL olurken, satın alma gücü paritesine göre de kişi başına GSYİH % 7,7 artarak 8.141 dolar olmuştur.

Üretimde meydana gelen artış, kapasite kullanım oranlarına aynı yönde yansımamıştır. 2004 yılında % 81,2 olan toplam imalat sanayi kapasite kullanım oranı 2005 yılında 0,9 puanlık düşüşle % 80,3'e gerilemiştir. Kapasite kullanım oranı kamu kesiminde 0,5 puanlık artışla % 86'ya yükselirken, özel kesimde 0,6 puanlık düşüşle % 78,8'e gerilemiştir.

Cari fiyatlarla kamu kesimi sabit sermaye yatırımları % 36,2, özel sektör sabit sermaye yatırımları % 22 artarken, toplam sabit sermaye yatırımlarında % 25,2 artış gerçekleşmiştir. Reel olarak ise kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarında % 28,6'lık, özel kesim sabit sermaye yatırımlarında % 15,2'lik, toplam sabit sermaye yatırımlarında da % 18,2'lik artış olmuştur.

Özel sektör sabit sermaye yatırımları içinde enerji, ulaştırma-haberleşme, konut ve sağlık sektörlerinin payı artarken, tarım, madencilik, imalat, eğitim sektörlerinin payı azalmış, turizm sektörünün payında ise değişiklik olmamıştır.

Kamu sektörü sabit sermaye yatırımları içinde madencilik, enerji, konut ve sağlık sektörlerinin payı artarken, tarım, ulaştırma-haberleşme, turizm ve eğitim sektörlerinin payı azalmış, imalat sektörünün payı aynı kalmıştır.

2005 yılında inşaat sektörü % 21,5'lik artışla en hızlı büyüyen sektör olurken, belediyeler tarafından yapı ruhsatı verilen yapıların inşaat alanı % 42,6'lık artışla 99,4 milyon m²'ye, yapı kullanma izin belgesi verilen yapıların inşaat alanı da % 56,1'lik artışla 48,4 milyon m²'ye yükselmiştir.

Teşvik belgesine bağlanan yatırım tutarı, 2004 yılına göre nominal olarak % 10,9, reel olarak da % 4,7 artmıştır. 2005 yılında 24,1 milyar YTL'lik teşvik belgeli yatırım ile 180.791 kişiye istihdam sağlanması amaçlanmıştır.

2005 yılında teşvik belgesine bağlanan yatırımlar içinde % 53,9'luk pay ile imalat sanayi sektörü ilk sırada yer alırken, hizmetler sektörünün payı % 33, enerji sektörünün payı % 8, madencilik sektörünün payı % 2,9 ve tarım sektörünün payı % 2,2 olmuştur. 2004 yılına göre tarım, madencilik, enerji ve hizmetler sektörlerinin payı artarken, imalat sanayi sektörünün payı azalmıştır.

Enflasyonla mücadele

2002 yılı başında uygulamaya konulan makro ekonomi politikalarıyla enflasyonla mücadelede önemli mesafeler alınmış, 2002-2004 yıllarını kapsayan üç yıllık dönemde enflasyon oranlarında hızlı bir düşüş gerçekleşmiştir. 2005 yılında da enflasyonla mücadeleye devam edilmesi ve örtük enflasyon hedeflemesi altında yıl sonu TEFE ve TÜFE enflasyonunun % 8'e düşürülmesi hedeflenmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu üretim ve tüketim yapısında meydana gelen değişikliklerin endekslere daha iyi yansıtılması ve enflasyonun daha sağlıklı ve uluslararası standartlara uygun olarak ölçülmesi amacıyla, 2005 yılında 1994 temel yıllık TÜFE yerine 2003 temel yıllık TÜFE, 1994 temel yıllık TEFE yerine de 2003 temel yıllık ÜFE'yi yayınlamaya başlamıştır. Yeni endekslerde madde kapsamı ve ağırlıkları, fiyat derleme şekli ve hesaplama yöntemlerinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Enflasyonda son üç yılda yaşanan düşüş, 2005 yılında da devam etmiştir. ÜFE enflasyonunda yüksek oranlı düşüş olurken, TÜFE enflasyonundaki düşüş nispeten sınırlı düzeyde kalmıştır.

Uluslararası Para Fonu ve Avrupa Birliği ile ilişkilerde yaşanan gelişmeler, para, maliye ve gelirler politikası uygulamasına devam edilmesi, enflasyon beklentilerinin program hedefleriyle yakınlaşması, verimlilik ve birim ücretlerde meydana gelen olumlu gelişme, Yeni Türk Lirası'nın güçlenmeye devam etmesi enflasyonun düşmesine olumlu katkı yapmıştır. Uluslararası petrol fiyatlarındaki yükselme, sanayi ve hizmetler sektörü işgücü talebindeki artış, tüketimdeki canlılığın devam etmesi, bazı hizmet alt grubu enflasyonundaki katılık ve vergi düzenlemeleri enflasyondaki düşüş sürecinin yavaşlamasında etkili olmuştur.

Üretici fiyatları endeksi artış hızı bir önceki yıla göre 12,69 puanlık düşüşle % 15,35'den % 2,66'ya gerilerken, yılbaşında öngörülen % 8'lik hedefin 5,34 puan altında gerçekleşmiştir. On iki aylık ortalamalara göre de 2004 yılında % 14,57 olan ÜFE artış hızı 2005 yılında 8,68 puanlık düşüşle % 5,89'a gerilemiştir.

Yıl sonu itibariyle 2005 yılında enerji sektörü fiyatlarında % 8,38 düşüş olurken, madencilik sektörü fiyatlarında % 9,62, imalat sanayi sektörü fiyatlarında % 3,16 ve tarım sektörü fiyatlarında % 3,03 artış olmuştur.

2004 yılında % 9,35 olan TÜFE enflasyonu 2005 yılında 1,63 puanlık düşüşle % 7,72'ye gerilerken, % 8'lik yıl sonu hedefinin 0,28 puan altında gerçekleşmiştir. On iki aylık ortalamalara göre de 2004 yılında % 8,60 olan TÜFE artış hızı 2005 yılında % 8,18'e gerilemiştir.

Yıl sonu itibariyle gıda ve alkolsüz içecekler, giyim ve ayakkabı, ev eşyası, sağlık, haberleşme, eğlence ve kültür, eğitim alt sektörlerindeki fiyat artışları TÜFE genel endeks artış hızının altında kalmıştır. Alkollü içecekler ve tütün, konut, ulaştırma ve lokanta-oteller alt sektörlerindeki fiyat artışları ise TÜFE genel endeks artış hızının üzerinde gerçekleşmiştir. Giyim ve ayakkabı harcama grubu fiyatları % 0,13, sağlık harcama grubu fiyatları % 0,40 küçülürken, en yüksek fiyat artışları % 27,87 ile alkollü içecekler ve tütün, % 14,98 ile lokanta, oteller ve % 11,01 ile ulaştırma gruplarında kaydedilmiştir.

Para politikaları

2004 yılı sonunda açıklanan 2005 yılı para politikası stratejisinde 2002 yılından beri uygulanmakta olan örtük enflasyon hedeflemesi sisteminden 2006 yılı başında açık enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçileceği, 2005 yılının geçiş dönemi olacağı belirtilmiştir. Enflasyon hedeflemesi sisteminin yeni bir rejimden ziyade para politikası karar alma mekanizmasının kurumsallaşması ve fiyat istikrarına giden yolda yeni adım olacağı vurgulanmıştır.

Para tabanı ve net uluslararası rezervlerin performans kriteri, net ic varlıkların ise gösterge niteliğinde hedef olarak izlenmeye devam edileceği belirtilmiştir. 19. stand-by düzenlemesinin 1. ve 2. gözden geçirmelerine ilişkin 24 Kasım 2005 tarihli niyet mektubu ile Aralık 2005 sonu için net ic varlıklara ilişkin gösterge niteliğindeki üst sınır aşağı çekilirken, para tabanına ilişkin gösterge niteliğindeki üst sınır ile net uluslararası rezervlere ilişkin gösterge niteliğindeki alt sınır performans kriteri niteliğine dönüştürülerek yükseltilmiştir.

Yapılan değişikliklerin ardından 2005 yılı para programı çerçevesinde Merkez Bankası tarafından yakından takip edilmekte olan yeni hedeflere Aralık 2005 sonunda ulaşılmıştır. Aralık ayı son beş iş günü para tabanı ortalaması 28,8 milyar YTL olarak gerçekleşerek performans kriteri niteliğindeki 29,2 milyar YTL'lik üst sınırın altında, net uluslararası rezervler 22,4 milyar dolar olarak gerçekleşerek performans kriteri niteliğindeki 14 milyar dolarlık alt sınırın üzerinde, net ic varlıklar ortalaması 12,6 milyar YTL olarak gerçekleşerek gösterge niteliğindeki 25,5 milyar YTL'lik üst sınırın altında kalmıştır.

Merkez Bankası kısa vadeli faiz oranlarını 2005 yılında da enflasyonla mücadelede temel politika aracı olarak kullanmaya devam etmiştir. 11 Ocak, 9 Şubat, 9 Mart, 11 Nisan, 10 Mayıs, 9 Haziran, 11 Ekim, 9 Kasım ve 9 Aralık tarihlerinde olmak üzere kısa vadeli faiz oranlarında 9 kez indirim yapmıştır. Bu indirimler sonucu 2004 yılı sonunda % 18 olan gecelik borçlanma faiz oranı % 13,5'e, % 22 olan borç verme faiz oranı da % 17,5'e düşürülmüştür.

Bütün bu gelişmelerin sonucunda 2005 yılı sonunda dolaşımdaki para % 46,8, dar tanımlı para arzı M1 % 41,7, geniş tanımlı para arzı M2 % 40,1, M2Y para arzı % 23,8, M3 para arzı % 41 artmıştır. Reel olarak dolaşımdaki para % 43, M1 % 38, M2 % 36,5, M2Y % 20,6, M3 % 37,3 artmıştır. Bankalardaki Yeni Türk Lirası cinsinden toplam mevduat % 40,6 artarken, döviz tevdiat hesapları artışı % 0,5 gibi çok küçük bir oranda kalmıştır. Reel olarak Yeni Türk Lirası cinsinden mevduatlar % 37 artarken döviz tevdiat hesapları % 2,1 azalmıştır. Kredi hacmi nominal olarak % 52,7, reel olarak da % 48,7 artmıştır.

Kamu maliyesi ve bütçe

2005 yılında mevduat bankalarının sayısı 35'den 34'e gerilerken, kalkınma ve yatırım bankalarının 13 olan sayısında değişiklik olmamıştır. Böylece bankacılık sektöründe faaliyet gösteren banka sayısı 48'den 47'ye gerilemiştir.

Banka sayısındaki azalmaya karşın bankaların şube ve personel sayılarında artış olmuştur. Sektördeki toplam şube sayısı 141 adet artarak 6.247'ye, buna paralel olarak istihdam edilenler de 5.095 kişi artarak 132.258 kişiye yükselmiştir.

2005 yılında GSMH'nin % 6,5'i oranında faiz dışı fazla vererek kamu borç stokunu azaltmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak maliye politikasının temel hedefi olarak belirlenmiştir. Söz konusu hedefe ulaşabilmek için gelir artırıcı önlemler alınmış, bütçe disiplini sürdürülmüş, kamu harcamalarında etkinliğin sağlanması ve yatırım harcamalarının kamu borçlanma gereği üzerinde baskı oluşturmaksızın artırılmasına yönelik harcama politikası uygulanmıştır. Yıl sonunda kamu gelirleri artış hızı, kamu harcamaları artış hızından daha yüksek olmuştur.

2005 yılında konsolide bütçe harcamalarının 155.628 milyon YTL, konsolide bütçe gelirlerinin 126.490 milyon YTL olması öngörülmüştür. Bunun sonucunda bütçe dengesinin 29.138 milyon YTL açık vermesi, faiz dışı dengenin ise 27.303 milyon YTL olması hedeflenmiştir.

Yıl sonunda konsolide bütçe gelirleri % 21,8'lik artışla 134.819 milyon YTL'ye, konsolide bütçe harcamaları % 2,5'lik artışla 144.562 milyon YTL'ye yükselmiştir. Böylece harcamalar hedefin 11.066 milyon YTL altında, gelirler ise hedefin 8.329 milyon YTL üstünde gerçekleşerek konsolide bütçe uygulamalarında olumlu bir performans sağlanmıştır.

İzlenen sıkı maliye politikası sonucu yüksek faiz dışı fazla hedefine ulaşılması, faiz oranlarındaki düşüşe bağlı olarak faiz ödemelerinin öngörülenin altında gerçekleşmesi ve borçlanma vadesinin uzaması bütçe açığı üzerinde olumlu etki yapmıştır. 2004 yılında 30.300 milyon YTL olan konsolide bütçe açığı, 2005 yılında % 67,8'lik düşüşle 9.743 milyon YTL'ye gerilerken, hedefin 19.394 milyon YTL altında gerçekleşmiştir. 2004 yılında 26.188 milyon YTL olan faiz dışı denge, 2005 yılında % 37,2'lik artışla 35.936 milyon YTL olurken hedefi 8.633 milyon YTL aşmıştır.

Kamu finansman açığı 2005 yılında % 79 küçülerek 20.103 milyon YTL'den 4.231 milyon YTL'ye düşmüştür. 2004 yılında 36.385 milyon YTL fazla veren bütçe faiz ödemeleri hariç kamu kesimi finansman dengesi 2005 yılında % 13,9 artarak 41.449 milyon YTL fazla vermiştir. Konsolide bütçe açığı ve fonları n finansman dengelerinde kaydedilen olumlu gelişme, kamu kesimi borçlanma gereğindeki iyileşmede en önemli etken olmuştur. Para ve maliye politikası uygulamaları, ekonomik programa olan güvenin güçlenmesi, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde yaşanan gelişmeler, ekonomide geleceğe dönük beklentilerin kuvvetlenmesi, borçlanma faiz oranlarındaki düşüş ve borçlanma vadelerinin uzaması ic borç stoku artış hızını küçültmüş ve çevrilebilmesini olumlu yönde etkilemiştir.

2004 yılında % 15,5 olan iç borç stoku artış oranı 2005 yılında % 9'a gerilemiştir. Toplam ic borç stoku 20.299 milyon YTL'lik artışla 244.782 milyon YTL olmuştur. Bunun 226.964 milyon YTL'si (% 92,7) tahvil, 17.818 milyon YTL'si (% 7,3) bonolardan oluşmuştur.

İç borçlanmanın maliyeti ve vade yapısında 2005 yılında da iyileşme olmuştur. Ortalama bileşik iç borç faiz oranı 8,8 puan azalarak % 25,7'den % 16,9'a gerilerken, borçlanmanın ortalama vadesi 188 gün uzayarak 372 günden 560 güne yükselmiştir.

Yeni Türk Lirası'ndaki reel değer artışının dış rekabet gücü üzerinde yol açtığı olumsuz etkiye rağmen, dünya ekonomisindeki büyüme ve dünya ticaret hacmindeki genişlemenin nispi olarak yavaşlamakla birlikte devam etmesi, reel işgücü maliyetlerinin düşük seviyelerde seyretmesi ve verimlilik artışının sürmesi, ihracat gelirlerinde artış sağlayan temel etkenler olarak öne çıkmıştır. Ancak dünya pazarlarında özellikle düşük işgücü maliyetlerinden kaynaklanan avantajla üstünlük sağlayan Çin ve Hindistan gibi ülkelerle rekabet etmede yaşanan zorluklar ve Avrupa Birliği ekonomilerindeki büyümenin ivme kazanamaması nedeniyle ihracat artış hızında ciddi bir düşüş olmuştur. 2004 yılında % 33,7 olan ihracat artış hızı, 2005 yılında % 16,2 düzeyine gerilerken, ihracat 63.167 milyon dolardan 73.390 milyon dolara yükselmiştir. 2005 yılında ithalat, ekonomik büyümenin bir önceki yıla göre yavaşlamakla birlikte devam etmesi, ithalat fiyatları ve ham petrol fiyatlarının yükselmesi, Yeni Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısında güçlü konumunu sürdürmesi ve sanayi üretimi ile iç talepte meydana gelen artışın etkisiyle % 19,5 artarak 116.537 milyon dolar seviyesine çıkmıştır.

Dış ticaret açığındaki artış geçen yıla göre hız kesmekle birlikte önemini korumaya devam etmiş, % 25,5'lik artışla 34.373 milyon dolardan 43.147 milyon dolara çıkmıştır. İhracatın

ithalatı karşılama oranı % 64,8'den % 63'e gerilerken, dış ticaret hacmi % 18,2 artarak 160.707 milyon dolardan 189.927 milyon dolara yükselmiştir.

20 Aralık 2004 tarihinde açıklanan 2005 yılı kur politikasında, uygulanmakta olan dalgalı kur rejiminde döviz kurlarının arz ve talep koşullarınca belirlendiği, Merkez Bankası'nın herhangi bir kur hedefi bulunmadığı, ancak kurlarda her iki yönde oluşabilecek aşırı oynaklık durumunda piyasaya doğrudan müdahale edebildiği belirtilmiştir.

Ayrıca döviz arzının döviz talebine göre giderek arttığı dönemlerde, döviz rezervlerini ılımlı bir biçimde artırmak amacıyla döviz piyasasındaki arz ve talep koşullarını mümkün olduğunca en düşük düzeyde etkileyecek şekilde kuralları önceden açıklanan döviz alım ihaleleri gerçekleştirdiği ifade edilmiştir. Bu ilke doğrultusunda bir adım daha atılarak 2005 yılında döviz alım ihalelerinin döviz piyasasına olan etkisini en aza indirebilmek amacıyla, döviz likiditesinde olağanüstü farklılaşmalar görülmedikçe değiştirilmeyeceği belirtilen yıllık döviz alım programı açıklanmıştır. 2005 yılı boyunca 15 milyon doları ihale, 30 milyon doları opsiyon olmak üzere günlük en fazla 45 milyon dolarlık döviz alımı gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Yıl içinde kur politikası uygulamaları bu ilkeler doğrultusunda yürütülmüştür. Merkez Bankası 2005 yılında düzenli döviz alımı ihaleleriyle toplam 7.442,6 milyon dolarlık döviz alımı gerçekleştirmiştir. Ayrıca döviz kurlarında oluşan yada oluşması beklenen aşırı dalgalanmayı önlemek için döviz piyasasına altı kez doğrudan alım müdahalesinde bulunarak 14.565 milyon dolarlık doğrudan döviz alımı yapmıştır. Böylece Merkez Bankası 2005 yılında düzenli döviz alım ihaleleri ve doğrudan döviz alımları yoluyla piyasadan 22.007,6 milyon dolar tutarında döviz çekmiştir.

Para politikaları

2005 yılında Yeni Türk Lirası diğer ulusal paralar karşısında değer kazanmaya devam etmiştir. 2005 yılında cari işlemler açığı 2004 yılına göre % 48 artarak 23.091 milyon dolara yükselmiştir. Cari işlemler açığındaki bu olumsuz gelişmede, hizmetler dengesindeki iyileşmeye rağmen dış ticaret açığındaki yüksek oranlı artış belirleyici olmuştur. Güçlü sermaye girişleri cari açığın finansmanına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.

Turizm gelirleri % 14,2'lik artışla 18.152 milyon dolara, faiz gelirleri de % 44,2'lik artışla 1.005 milyon dolara yükselmiştir. Turizm giderleri % 13,8'lik artışla 2.872 milyon dolar, faiz giderleri % 15,3'lük artışla 5.006 milyon dolar olmuştur. İşçi gelirleri % 5,8 artarak 851 milyon dolara yükselmiştir. 2004 yılında 17.678 milyon dolar olan net sermaye girişi, 2005 yılında 43.845 milyon dolara yükselmiştir. Doğrudan yatırımlarda (net) 8.638 milyon dolar, portföy yatırımlarında (net) 13.437 milyon dolar, diğer yatırımlarda (net) 21.770 milyon dolar giriş olmuştur.

2005 yılında 8.409 milyon dolarlık yabancı sermaye girişi, 346 milyon dolarlık yabancı sermaye çıkışı olmuştur. Böylece 8.063 milyon dolarlık net sermaye girişi, 243 milyon dolarlık net diğer sermaye çıkışı ve 1.830 milyon dolarlık net gayrimenkul satışı ile birlikte toplam 9.650 milyon dolar doğrudan yabancı sermaye girişi gerçekleşmiştir.

2004 yılında % 11,9 olan dış borç stoku artış hızı 2005 yılında % 4,8'e gerilerken, dış borç stoku 162.240 milyon dolardan 170.062 milyon dolara yükselmiştir. Dış borç stoku artış hızında meydana gelen bu olumlu gelişmeye karşın dış borcun vade yapısında bozulma ortaya çıkmıştır. Toplam dış borçların 131.851 milyon doları orta-uzun vadeli borçlar, 38.211 milyon doları kısa vadeli dış borçlardan oluşmuştur. Toplam dış borç stoku içinde orta-uzun vadeli borçların payı % 79,9'dan % 77,5'e gerilerken, kısa vadeli borçların payı % 20,1'den % 22,5'e yükselmiştir.

İstihdam

2004 yılında 24.289 bin kişi olan işgücü, 2005 yılında % 1,1'lik artışla 24.565 bin kişiye yükselmiştir. Ekonomide yaşanan olumlu gelişmeler istihdama yeterince yansımaya da istihdam edilenlerin sayısı % 1,2'lik artışla 21.791 bin kişiden 22.046 bin kişiye yükselmiştir. İşsiz sayısı % 0,9'luk artışla 2.498 bin kişiden 2.520 bin kişiye yükselmiştir. 2004 yılında % 10,3 olan işsizlik oranı, 2005 yılında da aynı düzeyde kalmış, eksik istihdam oranı % 4,1'den % 3,4'e gerilemiş, böylece işsizlik ve eksik istihdam nedeniyle atıl işgücü oranı 0,7 puanlık düşüşle % 13,7 olmuştur.

2005 yılında 2004 yılına göre tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısı % 12,3'lük düşüşle 6.493 bin kişiye gerilerken, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin sayısı % 7,3'lük artışla 4.281 bin kişiye, hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin sayısı % 8,4'lük artışla 11.272 bin kişiye yükselmiştir. Toplam istihdam içinde tarım sektörünün payı % 29,5, sanayi sektörünün payı % 19,4, hizmetler sektörünün payı % 51,1 olmuştur.

Uluslar arası Kuruluşlar ve Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti Ulu Önder Atatürk' ün "Yurta Sulh Cihanda Sulh" ilkesi çerçevesinde uluslararası kuruluşların kurulmasında ve geliştirilmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti demokratik, ve laik bir hukuk devleti olarak, Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Parlamentosu ve İslam Konferansı Örgütü Türkiye'nin üye olduğu uluslararası örgütlerden bazılarıdır. 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren de Avrupa Birliği'ne tam üyelik için müzakerelere başlamıştır.

Turizm sektörü

Ülkemizin lokomotif sektörlerinden biri olan Turizm sektörü, 1980' li yılların ortalarından itibaren, sektörün dışında oluşan etkenlere bağlı olarak zamana zaman dalgalanmalar göstermekle birlikte sürekli bir gelişme göstermiştir. Turizm sektörü bu süreç içinde bugün için, ülkemizin ekonomisi, gelişimi açısından çok önemli bir noktaya gelmiştir.

Son yıllarda daha da büyük bir ivme kazanan Türkiye turizminin son beş yıllık gelişimine baktığımızda önümüze şöyle bir tablo çekmektedir:

Ülkemize gelen yabancı ziyaretçi sayısı 2000 yılında 10 milyon 412 bin iken, 2005 yılında 21 milyon 123 bine ulaşmıştır. Aynı dönemde turizm gelirleri 7 milyar 636 milyon ABD Dolarından 14 milyar 123 milyona yükselmiştir. 2000-2005 yılları arasında ziyaretçi sayısı iki kat, gelir ise 1.8 kat artış göstermiştir. Yabancı ziyaretçi sayısı itibariyle 2000 yılında dünya sıralamasında ilk 20 ülke içinde yer almayan ülkemiz, 2005 yılında 12. sırada yer almıştır. Aynı dönemde turizm gelirleri sıralamasında 12' likten 8. liğe yükselmiştir. Ziyaretçi sayısı itibariyle Türkiye' nin dünya turizmi içindeki payı 2000 yılında yüzde 1.5 iken, 2005 yılında yüzde 2.6' ya çıkmıştır. Aynı yıllarda, turizm gelirlerimizin , dünya turizm gelirleri toplamı içindeki payı ise yüzde 1.6' dan, yüzde 2.8' e yükselmiştir.

Geçen 20 yıl içinde turizm sektörünün, ülke ekonomisi içindeki payı sürekli bir büyüme göstermiştir. Turizmin milli gelire katkısı 1980' de yüzde0.8 iken, 2000 yılında yüzde 253.8'e, 2005 yılında ise yüzde5.0' a ulaşmıştır.Turizm gelirlerinin ihracata oranlı ise yüzde 25 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Turizm sektörü, 2005 yılında dış ticaret açığının yüzde 42' si oranında döviz sağlamıştır. Bu haliyle Türk Turizm Sektörü, 50' den fazla sektöre talep yaratıcı etki sağlamaktadır.

Hizmetler sektöründe de istihdama en büyük katkıyı yine turizm sektörü sağlamıştır.

Doğrudan sektörde istihdam edilen çalışan sayısı 1.2 milyona ulaşmıştır. 2004 yılında yüzde 24.8 ve 2005 yılında ise yüzde 20.5 gibi önemli artış oranlarıyla çok hızlı bir büyüme gösteren Türk turizm sektörü, bugüne kadar sürdürdüğü güneş-deniz-kum odaklı turizmden, başta kültür turizmi olmak üzere doğa, eko, dağ ve kış sporları, sağlık, aktivite, özel ilgi, yat, kongre ve kuvaziyer turizm alanlarda da olağanüstü çekici ve çeşitlilik gösteren bir gelişim potansiyeline sahiptir. Özellikle turizmin yılın 12 ayına yayılması hedeflenmektedir.

Bölge Bölge Turizm

Marmara Bölgesi

Marmara Bölgesi, Balkan Yarımadası ile Anadolu arasında bir geçiş alanı oluşturur. Avrupa ve Asya bu bölgede birbirine bağlanır. Yaklaşık 67.000 km²lik yüzölçümüyle ülke yüzeyinin %8,5'ini kaplar. Adını bütünüyle toprakları içinde kalan ve boğazlar aracılığıyla Karadeniz ve Ege Denizi'ne açılan aynı adlı iç denizden alır. Ege kıyıları açığında yer alan Bozcaada ve Gökçeada (ımroz) da Marmara Bölgesi alanına girmektedir. Bölgenin en önemli turizm merkezi İstanbul' dur.

Bir Dünya Kenti: İstanbul

Avrupa ve Asya'nın buluşma noktası olan İstanbul Boğazı'nın iki yakasında yer alan bu eşsiz kenti ünlü Fransız yazarı Lamartine böyle tanımlıyor. İstanbul, iki ayrı kıtanın sınırında, doğu ve batının kültür, sanat ve din konularındaki birleşimini tolerans ortamında gerçekleştiren sentez bir kenttir. Doğanın binbir güzellikle süslediği koylar, korular, zümrüt misali yamaçlar arasında uzanan İstanbul Boğazı gerçekten eşsizdir. İstanbul'un Avrupa kesiminde yer alan ve şekli boynuzu andıran Haliç (Altın Boynuz) Körfezi, dünyanın en güzel doğal limanlarından biridir. Yüzyıllar boyunca birçok medeniyete başkentlik yapan İstanbul bu nedenle sayısız tarihi esere sahiptir. Marmara Bölgesinin bir diğer önemli kenti Edirne'dir. Edirne de İstanbul gibi Osmanlı İmparatorluğuna uzun yıllar başkentlik yapmıştır.

Ege Bölgesi

Ege bölgesi Türkiye'nin denize doğru geniş bir biçimde açılan tek bölgesidir. Yaklaşık 79.000 km²lik yüzölçümüyle ülke topraklarının %11'ini kaplar. Anadolu'nun batısında bulunan bölge, adını komşu olduğu denizden alır. İzmir, Aydın, Manisa, Kütahya ve çok küçük bazı kesimleri dışında Uşak illeri tamamen bölge içinde kalır. Muğla, Denizli ve Afyon illerinin bazı toprakları ise Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinin sınırları içerisindedir. Aynı şekilde, Marmara bölgesinde yer alan Balıkesir ilinin Ege kıyıları ile Bursa'nın bazı ilçeleri Ege bölgesine taşar. Ege' nin incisi olarak tanıma İzmir bu bölgemizde bulunmaktadır. Ege Bölgesi özellikle turizm açısından büyük önem taşımaktadır.

Akdeniz Bölgesi

Akdeniz Bölgesi, adını komşu olduğu denizden alır. Bölge genişliği 120180 km arasında değişen bir şerit halinde, batıda Köyceğiz dolaylarından başlayarak, doğuda Hatay ilinin bitim noktası olan Basit Burnu yakınına kadar sokulur. Yaklaşık 120.000 km²lik yüzölçümüyle Türkiye'nin toplam yüzölçümünün yaklaşık %15'ini oluşturur. Hatay, Adana, İçel, Antalya, Isparta, Burdur ve Kahramanmaraş ilinin büyük bir bölümü Akdeniz Bölgesi'ndedir. Ayrıca Muğla ilinin Köyceğiz, Dalaman, Ortaca ve Fethiye ilçeleri de Akdeniz Bölgesi'ne girer.

Akdeniz Bölgemiz' de özellikle güneş, deniz ve kum turizminin yanı sıra tarihi zenginlikleriyle de her yıl milyonlarca yabancı misafir tarafından ziyaret edilmektedir.

İç Anadolu Bölgesi

Türkiye'nin merkezinde bulunan iç Anadolu Bölgesi, 151.000 km²lik yüzölçümüyle Türkiye topraklarının yaklaşık %19'unu kaplar. Bölge Doğu Anadolu'dan sonra Türkiye'nin ikinci büyük bölgesidir. Nevşehir, Aksaray, Kırıkkale ve Kırşehir illeri bütünüyle bölge içinde kalır. Diğer illerin bazı toprakları ise Karadeniz, Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgelerine taşar.

Karadeniz Bölgesi

Karadeniz Bölgesi, yaklaşık 141.000 km²lik yüzölçümüyle ülke yüzeyinin %18'ini kaplar. Adını ve özelliklerini komşu olduğu denizden alan Karadeniz Bölgesi, doğuda Gürcistan sınırı ile batıda Adapazarı Ovası'nın doğu kenarı arasında uzanır. Artvin, Rize, Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Giresun, Ordu, Samsun, Amasya, Sinop, Kasta monu, Zonguldak, Bartın ve Bolu illeri bütünüyle bölge sınırları içinde kalırken, iç Anadolu Bölgesi sınırları içinde bulunan Artova ilçesi dışında Tokat ilinin tamamına yakın kesimi de yine Karadeniz Bölgesi'ne girer. Çorum ilinin yarısı iç Anadolu'da, diğer yarısı da Karadeniz Bölgesi'ndedir. Coğrafi özellikler bakımından bölge doğu, orta ve batı olmak üzere üç bölüme ayrılır.

Doğu Anadolu Bölgesi

Türkiye'nin en büyük coğrafi bölgesi Doğu Anadolu'dur. Yaklaşık 163.000 km²lik yüzölçümüyle ülkenin %21'ini kaplar. Karadeniz, İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile komşudur. Ayrıca Gürcistan, Ermenistan, Nahcivan, İran ve Irak'la da sınırı vardır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, yaklaşık 75.000 km²lik yüzölçümüyle Türkiye'nin toplam %9.7'sini kaplar. Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerine komşudur. Ayrıca Suriye ve Irak ile sınırı vardır. Diğer coğrafi bölgelerde olduğu gibi, bölge sınırları il sınırlarıyla üstüste gelmez. Çok küçük bazı kesimleri dışında Şanlıurfa ve Mardin illeri tümüyle bölge içinde kalır. Diğer illerin bazı bölümleri ise Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde yer almaktadır